

Doc. GA28/CC27/REP/06/tr

KEİPA GENEL KURULU YİRMİ SEKİZİNCİ OTURUMU

KÜLTÜR, EĞİTİM VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU

RAPOR*

“Küreselleşme Süreci ve Kültürel Çeşitlilik için Olası Tehdit ”

Raportör: Sn. Olga SELIVERSTOVA (Rusya)

-----
* 23 Kasım 2006 tarihinde Bakü'deki Yirmi Sekizinci Genel Kurul Toplantısı 'nda onaylanan Metin

I. GİRİŞ

1. Geçmiş zamanlardan bu yana Avrupa ile Asya, Doğu ile Batı arasında bir kavşak noktası ve bir bağ olan Karadeniz Bölgesi kendine has özelliklere sahiptir. Burada zaman içerisinde farklı kültürler, gelenekler ve dinler birbirine geçmiş, birbirini etkilemiş ve zenginleştirmiştir. Bu da Karadeniz Bölgesi'ne, küresel kültür sahnesinde kendine ait seçkin bir konum kazandırmaktadır.

2. Küreselleşme süreci topluluklar arasındaki diyalogun tazelenmesine yönelik koşullar yaratmakta, karşılıklı etkileşim ve diyaloga yönelik ortamları arttırmakta, bu sayede de diğer kültürler hakkında bilginin yayılmasına ve insanların kendi kültürleri konusundaki bilinç düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır. Dünyanın kültür mirasını paylaşma ve bunun korunmasına destek verme fırsatı, dünyanın dört bir tarafındaki insanların birbirilerini daha iyi anlamalarına katkı sağlamakta olup; kültürel çeşitliliğin değerini ve iç içe geçmişliğini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

3. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına yönelik Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) Konvansiyonu'nda (2003) şu beyanın yer aldığı görülmektedir: "Küreselleşme ve sosyal dönüşüm sürecinin, toplumlar arası diyalogun tazelenmesine yönelik şartlar oluşturmanın yanı sıra hoşgörüsüzlük olayında da olduğu gibi, somut olmayan kültürel mirasın bozulması, yok olması ve imha edilmesi gibi ciddi tehlikelere de yol açtığını kabul ederek".

4. UNESCO, diğerlerinin yanı sıra, "konu hakkında konferans ve seminerlerin düzenlenmesi ve bilgi ve okul malzemelerinin dağıtılması dahil olmak üzere, uygarlıklar arası diyalogun desteklenmesi amacıyla uygun kültürel, sosyal programlar ve eğitim programlarının planlanması ve uygulanması" çağrısında bulunmuştur. 3-21 Ekim 2005 tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilen UNESCO Genel Konferansı'nın 33ncü Oturumu'nda Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunmasına ilişkin Konvansiyon kabul edilmiştir.

5. Bu çerçevede, KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu "Uluslar arasında güveni tesis etme aracı olarak kültürler arası diyalog" ile "AB Genişlemesinin Kültürel, Eğitimsel ve Sosyal Yönleri: Karadeniz Bölgesi için sonuçları" konulu son Raporları müteakip ve küreselleşmenin getirdiği güçlükleri dikkate alarak "Küreselleşme süreci ve kültürel çeşitlilik için olası tehdit" konusunu 27nci Toplantısı'nın gündemine ana konu olarak almayı kararlaştırmıştır.

6. Sözkonusu Rapor'da Azerbaycan, Romanya ve Ukrayna ulusal delegasyonlarının katkılarından faydalanılmıştır. Ayrıca, referans malzemeleri KEİPA Uluslararası Sekreteryası tarafından ve ilgili uluslararası kuruluşların resmi internet sitelerinden temin edilmiştir.

II. KÜRESELLEŞME VE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK İÇİN OLASI TEHDİT

7. Küreselleşmenin, modern ulaşım ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla daha da hız kazanması, çok kültürlü toplumların çerçevesini de derinden değiştirmiştir. Pazarların ve bilgi ağlarının küreselleşmesiyle, tüketim modelleri ve kitle kültürü dünya çapında giderek daha tekdüze hale gelmektedir. Ancak aynı mekanizmalar ile göçmenlerin bir yandan kendi yerel

kültürlerine ait unsurları muhafaza ederken, diğer yandan da yeni çevrelerindeki hayata ayak uydurmaları daha da kolaylaşmış bulunmaktadır.

8. Küreselleşme insanlığın tüm sorunlarını ve anlaşmazlıklarını çözecek bir deva olmadığı gibi, dünya kültürlerini yerle bir edecek nihai bir felaket de değildir. Esasen, küreselleşmenin kültürel miras üzerinde büyük etkileri bulunmaktadır..

9. Küreselleşme insanları daha kaliteli bir yaşama yöneltme gücüne sahiptir. Ancak, aralarında pek çok KEİ devletinin de yer aldığı gelişmekte olan ülkelerdeki insanların bakış açısıyla, küreselleşme her zaman iyi bir şey olarak algılanmamaktadır. Ekonomik yapıları, farklı yaşam şekilleri ve yetersiz siyasi güçleri dikkate alındığında, bu insanlar gelişmiş, batılı ve sanayileşmiş ülkelerdekiler gibi farklı kültürel ve endüstriyel geçmişlerden gelen insanlarla etkileşim kurmaya hazır değildir.

10. Gerçekte derinlikli küreselleşme süreci zengin ülkeler ile düşük gelir düzeyindeki fakir ülkeler arasındaki farklılığı azaltmamaktadır. Sözkonusu ülkelerin devlet altyapıları tahrip olmuş ya da son derece düşük seviyededir. Bu ülkelerde etnik çatışmalar yaşanmakta ve sosyal karmaşa ulusal evrim zeminini tahrip etmekte olup; kültürel mirasın birleşmesini tehlikeye sokmaktadır.

11. Küreselleşmenin etkileri nedeniyle, yerel yaşam tarzları küresel yaşam tarzları haline gelmekte ve bu arada bazı geleneksel yaşam tarzları hızla değişmekte ya da eksilmektedir.

12. Temel olarak, kültür ya da geleneksel yaşam şekilleri sözlü olarak, davranışlar ya da somut gelenekler yoluyla nesilden nesile taşınmaktadır. Günümüzde, somut kültür unsurları hızla değişmekte ve bu şekilde kendi işlevlerini yitirmektedir.

13. KEİ ülkeleri geleneksel yaşam şekillerinin gelecek nesillere aktarımının muhafazası konusunda endişelere sahiptir. Bölgedeki kültürel çeşitlilik ve bundan kaynaklanan kültürel zenginlik farklı toplulukların yanı sıra farklı kültürel çevrelerden de kaynaklanmaktadır. Ancak, bir nesilden diğerine olan bu aktarım, küreselleşme süreciyle kesintiye uğrayabilir.

14. Buna karşın, küreselleşme, küresel çapta geniş bir kültür mirası yelpazesi hakkındaki bilgiye ve bilince ulaşılması, görünürlük kazanılması, kültürel ifadenin değerinin takdir edilmesi, bunların muhafazasına yönelik ilgi ve desteğin artırılması, kültürel ifadelerin dijital ve diğer şekillerde saklanması ve bunların dünyanın dört bir yanına yayılımının sağlanması (muhtelif medya ve iletişim araçları aracılığıyla), çeşitli kimliklerle tanışılması ve bunların aktarılması, mülkiyetin belirlenmesi ve kabullenici ve yeni diyalog şekillerinin teşvik edilmesi için fırsatlar da sunmaktadır.

15. Ancak, küreselleşme sürecinde başından beri var olan somut değerlere güçlü vurgu yapılması ve dillerin kaybolması ve bazı uygulamaların yok olmasına yönelik bir eğilimin hızlanmasına kadar gidebilecek şekilde bazı dillerin ve kültürel uygulamaların hakimiyeti aşamasında, bu süreç tehlikeler arz etmektedir. Tüm bu yeni eğilimler kültürel çeşitliliğe bir darbe vurmak suretiyle, ifadeler ve yaklaşımlarda bir tekdüzeliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

16. Genellikle küreselleşme ile özdeşleştirilen bu etkiler sadece küresel düzeyde ortaya çıkmamaktadır. Zira bu etkiler eşit sıklıkla, ülkeler ve bölgeler içerisindeki iç süreçlerin,

kentleşme eğilimlerinin ve bölgesel bütünleşmenin sonuçları olarak da ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, kültürel miras iç kültürel eğilimlerden ayrılamayan daha bütünsel bir bakış açısı ve yaklaşımı gerektirmektedir. Bu, somut miras, somut olmayan miras, kültürel eserlerin üretimi ile alakalı bilgi ve beceriden oluşmaktadır. Ancak, giderek hız kazanan küreselleşme süreci zaman zaman bu bölünmezliği etkilemekte, hatta bazı durumlarda kesintiye uğratmaktadır. Buna göre; küreselleşme eğilimlerinin kültürel mirası bir bütün olarak ve ayırım yapmadan etkilediği söylenebilir.

17. Her kültür az ya da çok diğer kültürlerden etkilenmiştir ve tarihte kendi kültürel kimliğini şekillendirmiş ve ortaya koymuştur. Bir kültürün diğerlerine açık olması önemlidir. Ancak, insanların, ürünlerin ve bilginin hızlı akışının yanı sıra küreselleşmenin neden olduğu hızlı iç içe geçiş, başta nesilden nesile aktarılmış olan ve somut olmayan kültürel miraslar olmak üzere, baskın olmayan kültürleri olumsuz yönde etkilemektedir.

18. Dünyanın Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına ilişkin 1972 Konvansiyonu'nu tamamlayan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına yönelik 2003 UNESCO Konvansiyonu, kültürel mirasa bütünsel bir yaklaşım olanağı tanıyan ve somut olmayan kültürel mirasın sahiplerine yönelik genel bir çerçeve sağlayarak bunun muhtelif unsurlarının korunmasına yönelik koşulları yaratan bulunmaz bir araçtır.

19. Burada önemli ve hassas olan husus, bir yandan saflığın bozulmasını önlerken diğer yandan da kültürel süreçlerin ve ürünlerin dinamik şekilde bütünleşmesine ve gelişmesine olanak sağlanması konusundaki çalışmaların otantikliğinin temin edilmesi güçlüğüdür. Bu durum, yaşayan kültürel ifade şekillerinin belirlenmesi, tanımlanması ve kayda geçirilmesi için daha ileri bir düşünce gerektirirken, aynı zamanda da turizm (ya da ekrana çıkarma) amaçlı olarak yeni lansmanlardan kaçınılmasını ve bunun toplumun akıl yürütmesine ve görüşlerine yansıtılmasını gerektirmektedir. Bu sayede insanların, kültürel toplumların ve kültürün çok daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanacaktır. Seçim süreçlerinin sonuçlarının düzenli olarak güncellenmesi ve değerlendirilmesi öngörülmelidir. Somut olmayan kültürel miras, pek çoğu akış ve sürekli evrim halinde olan geniş bir kültürel ifadeler yelpazesine yoğunlaşmaktadır. Somut olmayan kültürel miras kişilerin ve toplumların kimliklerinin tanımlanması ve şekillenmesinde önemli bir etkidir – bu, küreselleşme sürecinde “baskıya boyun eğmeden” katılmanın temel unsurudur.

20. KEİ üye devletleri arasında eğitim, kültür ve sosyal işler alanlarındaki işbirliklerinin geliştirilmesi amacıyla KEİPA Komisyonu özellikle şu konuları ele almıştır: “KEİPA Üye Devletlerindeki Kültürel Mirasın Korunması”, “Karadeniz Bölgesi’ndeki Kültürel Mirasın Korunmasına yönelik Programın Ana Hatları”, “KEİ Bölgesi’nin Kalkınmasında Kültürün Önemi” ve Asamble, bununla bağlantılı 6/1994, 18/1996 ve 70/2003 sayılı Tavsiye Kararlarını kabul etmiştir. KEİPA Komisyonu ayrıca KEİ üyesi devletlerdeki kültürel mirasın korunmasına da dikkat çekmiş olup; kabul edilen 80/2004 sayılı Tavsiye Kararı ile birlikte “KEİ Üye Devletlerindeki Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi” konulu Rapor’u hatırlatmaktadır.

21. Küreselleşme, somut olmayan kültürel mirasın kolektif beklileri olan toplumları birbirinden kopararak, aktarım fırsatlarının azalmasına yol açmaktadır. Bu süreç kişilerin daha önce görülmedik hareketliliği ve kentleşmeden kaynaklanmaktadır.

22. Zaman zaman küreselleşmeye yönelik tepkilerin aşırı sonuçlara yol açabileceği kabul edilmelidir. Bazen somut olmayan kültürel mirasın uygulanmasının sürekliliğinin kesintiye uğraması, küreselleşmeye tepki olarak ortaya çıkan aşırı milliyetçilik ya da etnik merkezîyetçiliğe dayanan anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır.

23. Hızlı ekonomik küreselleşme süreçleri muhtemelen gelişmekte olan çoğu KEİ ülkesindeki teknik ve mali kapasite yetersizliği ile sonuçlanabilir ve bu ülkelerin koruyucu tedbirler almasını önlemek ve bu mirasın varislerine teşvikler sağlamalarını engelleyebilir. Doğal olarak bu durum, sahip olanlar ile sahip olmayanlar arasındaki ekonomik ve teknik uçurumun büyümesinden kaynaklanmaktadır.

24. Küreselleşme ayrıca yerel toplulukların da yer değiştirmelerine neden olabilmektedir. Somut olmayan kültürel mirasın uygulanması için gereken ortam ve malzemelerin azalması yerli halkın doğayla alakalı geleneksel bilgilerini de zedelemekte ve kesintiye uğratmaktadır. Çevrenin, ekonomik küreselleşme nedeniyle bozulması, geleneksel el sanatlarının azalmasına da yol açabilir.

25. Somut olmayan kültürel mirasın korunması ve aktarılmasına yönelik muhtelif yöntemlere özen gösterilmelidir. Küreselleşmenin etkileri sonucunda dillerin yok olmasının, kimlikler ve somut olmayan kültürel miras üzerinde hem dolaylı hem de doğrudan olumsuz etkileri olacaktır.

26. Dilin kullanılması, onu yok olmaktan kurtarmanın önemli bir yoludur. Ancak dilin kullanımı, onun hakkında konuşmanın ötesinde, onun konuşulmasını zorunlu kılmaktadır. Dilsel çeşitliliğin kaybolmasına karşı çıkmak için, yerel dillerin kullanımının, bunların belgelere dökülmesi ve şiir, drama ve filmlerde kullanımının teşvik edilmesi ve bunların bir talimat aracı ve nesnesi olarak kullanılmalarının teşvik edilmesi suretiyle desteklenmesi gerekmektedir.

27. Küreselleşme, dilbilimsel, ekonomik ve dinsel olmak üzere kültürel mirasın korunmasına ve çeşitliliğine sunduğu belirsiz ve sıklıkla araştırılmamış etkileriyle muhtelif şekiller almaktadır.

III. Dinin, Kitle İletişim Araçlarının ve Eğitimin küreselleşme sürecindeki ve kültürel çeşitliliğin korunmasındaki yeri ve önemi

a) Din

28. Dinlerin rolü, aslında pek çok dinin aynı zamanda kültürel alandaki yerel kimliğin kaybına taraftar olmayan küreselleşme aktörleri olmasından dolayı, dikkate değerdir.

29. Din özgürlüğü, konuşma özgürlüğü kadar hayati öneme sahiptir. Din özgürlüğünün bireylerin ve toplumların temel bir hakkı olduğu, tüm dinsel inanışların ve bunların her türlü uygulanma şeklinin bütünlüğüne saygıyı öngördüğü kabul edilmelidir. İfade özgürlüğü yasal sınırlar içerisinde uygulanmalı ve kişisel sorumluluk ile birarada ve başkalarının haklarına ve duyarlılıklarına saygıya dayanmalıdır.

30. Danimarka'da yaşanan "karikatür krizi"ne ilişkin olaylar, bu tür eylemlerin tüm dinsel toplumlar üzerinde olumsuz yansımaları olduğunu ortaya koymaktadır. İfade özgürlüğü ve din

devletlerine saygıya ilişkin Avrupa Parlamentosu kararı bu tür protestoların kültürler arası diyalogu geliştirmedigini ve devletler arasında dinler arası baglari kuramadigini belirtmektedir. Bu karar ayrıca ifade özgürlüğünün, “İslam, Hristiyanlık, Yahudilik ya da başka herhangi bir din ile bağlantılı olsun ya da olmasın” sorumluluk ve insan haklarına, dini duygulara ve inançlara saygıyla birlikte var olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, kültürler arası ve dinler arası diyalogun desteklenmesinin yanı sıra karşılıklı anlayış ve saygının geliştirilmesi, küreselleşen dünya için süregelen bir mücadele konusudur.

31. Karşılıklı anlayışın derinleşmesi ve karşılıklı saygının inşa edilmesi ifade özgürlüğünün himayesi altındaki etkin ancak barışçı bir diyalog ile mümkündür. Kültürler arası ve dinler ile olan diyalogun geliştirilmesi gerekmektedir. Bu diyalog önyargıya değil, hoşgörüye ve ifade ve din özgürlüğü ile bunarla bağlantılı değerlere dayanmalıdır.

b) Kitle İletişim Araçları ve Eğitim

32. Yukarıda değinilen “karikatür krizi” küreselleşen dünyada, insanlara bilgi sağlayan; kamuoyunu, tutumları şekillendirme ve siyasi tercihlerde bulunma süreçlerini etkileyen kitle iletişim araçlarının ne kadar büyük ve sorumlu rol oynadığını göstermiştir.

33. Kitle iletişim araçları, herhangi bir ülkedeki demokratik kültürün oluşturulması ve geliştirilmesinde hayati öneme sahiptir. Kitle iletişim araçları alanındaki ve öncelikle KEİ üyesi devletlerin ulusal televizyonları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi bölgede yaşayan insanlar arasında barış ve karşılıklı anlayış, karşılıklı saygıyı ve hoşgörüyü kolaylaştırabilir. Televizyondaki kültürel programların karşılıklı olarak paylaşılması komşular hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmasına ve ortak kültürel kökenlerin ve benzerliklerin keşfedilmesine katkı sağlamaktadır. Bu yöndeki işbirlikleri daha ileri siyasi ve ekonomik işbirlikleri ve anlaşmazlıkların engellenmesi için gerekli zemini oluşturmaktadır.

34. Televizyon yayınları kitle iletişimiminin en güçlü ve en etkili aracı ve Karadeniz Bölgesi’ndeki nüfusun çoğunluğu için en önemli bilgi kaynağıdır. Devlet bütçesinden finanse edilen ulusal televizyon kuruluşlarının, KEİ üyesi devletlerdeki siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayattaki önemli gelişmeler dahil olmak üzere, geniş bir olaylar yelpazesi hakkında insanlara bilgi vermek gibi özel bir sorumluluğu bulunmaktadır.

35. Kültürler arası diyalogun, kitle iletişim araçlarının katalizör rolü aracılığıyla yaptığı değerli etkiyi dikkate alarak, Asamble “Karadeniz Bölgesi’ndeki İşbirliğinin Desteklenmesinde Kitle İletişim Araçlarının Rolü” konulu Rapor’a ve 47/2000 sayılı Tavsiye Kararı’na atıfta bulunmaktadır. Asamble, aynı zamanda da 2001 yılında Bükreş’te, 2002 yılında Yunanistan’da, 2003 yılında Sofya’da ve 2004 yılında Odessa’da KEİPA ‘nın girişimleriyle gerçekleştirilmiş olan dört Resmi Radyo-Televizyon Kurumu toplantısını da hatırlatmaktadır.

36. Ne yazık ki, küreselleşen medya unsurlarının, standart hale getirilmiş eğitimin ve kontrolsüz kitle turizminin istilasının etkisi, genç nesiller arasında değerlerin standart hale gelmesi nedeniyle yerel ve geleneksel kültürlere yönelik ilginin ve saygının yitirilmesine yol açabilmektedir.

37. Asamble genç girişimciler, genç siyasi liderler ve ulusal öğrenci birlikleri vb. birliklerin ortak faaliyetlerinin yanı sıra öğrenci değişimi, sanat yarışmaları ve festivalleri ile Kültür, Eğitim,

Bilim ve Bilgilendirme Alanlarında İşbirliğine ilişkin Karadeniz Konvansiyonu çerçevesindeki ortak faaliyetler gibi, gençler arasında daha yakın temaslar kurulmasının teşvik edilmesi gerektiğinin altının çizildiği “Karadeniz Bölgesi’nde Gençlik İşbirliği”ne ilişkin Rapor’a ve 24/1997 sayılı Tavsiye Kararı’na atıfta bulunmaktadır. Ayrıca KEİPA önderliğinde, bir Karadeniz Gençlik Asamblesi’nin kurulması amacıyla ulusal gençlik birliklerinin çalışmalarının desteklenmesine özel vurgu yapılmıştır. Asamble, Karadeniz kültürel işbirliğinin desteklenmesine, KEİPA Rusya Delegasyonu’nun KEİ Üye Devletlerinde bir Çocuk ve Gençlik Festivali düzenlenmesine ilişkin girişimini destekleyerek ilave bir katkı sağlamıştır. KEİPA tarafından sağlanan destek sonucunda, “Altın Feribot” adındaki Çocuk ve Gençlik Festivali’nin birincisi ve ikincisi 2001 ve 2002 yıllarında Soçi’de, KEİPA Rusya Delegasyonu’nun davetiyle gerçekleştirilmiştir. Aynı düşünceyle, Karadeniz Başkentleri Birinci Festivali 24-31 Ağustos 2002 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

38. KEİPA ayrıca şu konuları da ele almış bulunmaktadır: “Eğitimin İyileştirilmesi İçin KEİPA Üye Devletleri Arasında İşbirliği”, “KEİ Üye Devletlerindeki Akademik Toplulukların İşbirliği ve Bunun Yasal Çerçevesi”, “Yüksek Öğrenim Diplomalarının KEİPA Üye Devletleri tarafından Karşılıklı Olarak Tanınması”, “Karadeniz Bölgesi’nde İşbirliğinin Arttırılmasında Kitle İletişim Araçlarının Rolü”, “Karadeniz Üniversiteler Ağı: KEİ Akademik İşbirliğine Katkı”, “Karadeniz Bölgesi’nde Kültür Turizmi Alanında İşbirliği” ve kabul edilen ilgili 10/1995, 27/1998, 31/1998, 47/2000, 56/2001 ve 83/2005 sayılı Tavsiye Kararları.

IV. KÜRESELLEŞMENİN KEİ BÖLGESİ İÇİN GETİRDİĞİ GÜÇLÜKLER

39. KEİ kuruluşları, önemli hedeflerin belirlenmesinde, gelişmiş hükümetler arası, parlamentolar arası, ticari, bankacılık ve akademik kuruluşlarla bağlantılı boyutları olan dinamik bir bölgesel girişim olarak uluslararası saygınlık kazanmaya muktedir olmuştur. Ortak çıkar alanlarında işbirlikleri kuran KEİ, bölgesel işbirliği ile alakalı çeşitli konularda geniş bir çok-kültürlü diyaloga yönelik faydalı bir platform haline gelmiştir.

40. Yeni gelişen Avrupa Mimarisinin dinamikleri, küreselleşme süreci kapsamında KEİ ile etkin işbirliklerine yönelik potansiyeli açığa çıkarmaktadır. KEİ genişleyen AB ile Doğu Avrupa, Kafkaslar ve Doğu Akdeniz arasında gerekli bağlantıların sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir.

41. KEİ Ekonomi Gündemi’nin kolektif çalışmalar ve faaliyetler aracılığıyla hayata geçirilmesi her bir üye devletin ve bölgenin bir bütün olarak daha dinamik bir sürdürülebilir gelişimine, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve sivil toplumun desteklenmesine ve Avrupa’nın bütünleşmesi ve istikrarına yönelik daha geniş çaplı hedeflere katkıda bulunacaktır.

42. KEİ’nin yeni yüzyıldaki önemli bir hedefi, bilim ve teknolojiye en son gelişmelerden faydalanarak faaliyetlerinin önüne bilgiyi koymak olacaktır. Süregelen araştırmaların belirlenmesi ve üye devletlerin gerçek ihtiyaçları ile alakalı olarak ümit vaat eden alanların belirlenmesi amacıyla, Bilim ve Teknoloji Alanında İşbirliğine İlişkin KEİ Çalışma Grubu tarafından özel programlar geliştirilmektedir. Karadeniz Araştırmaları Uluslararası Merkezi (KAUM) ile diğer ilgili kuruluşların ve bağlı merkezlerin katkıları son derece önemlidir.

43. KEİ ile AB arasında, uzlaşan çıkarlara ve ortak değerlere, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıya dayanan güçlü ve etkin bir işbirliği geliştirilmeli ve bu işbirliği sürekli kılınmalıdır. KEİPA ile Avrupa Parlamentosu arasındaki işbirliği, bu tür bir işbirliğinin desteklenmesine katkı sağlamaktadır.

44. Dünya çapındaki diğer pek çok ülkede olduğu gibi, KEİ üye devletleri de yeni dünya düzeninin getirdiği güçlüklerle başa çıkmak için bazı tedbirler geliştirmiştir. Bu devletler, üye devletler arasındaki ticaret ve ulaşım ile alakalı ilişkileri yoğunlaştırmış ve daha fazla ekonomik kalkınma ve demokratikleşme sağlamıştır. Ayrıca bu devletler, ittifakların ve ekonomik ortakların bilgilendirilmesine ve daha gelişmiş ve tercübeli devletler ile alt bölgesel ve bölgesel işbirliklerine taraf olmaya gayret etmiştir. .

45. İfade özgürlüğünün temininin ve desteklenmesinin ön koşulu ayrıca somut olmayan kültürel miras konusunda da geçerlidir: kendi dilinde yaşamak ve insanların kendi dillerinde yaşamalarına izin vermek. Bu, tüm KEİ ülkelerinin geleceği şekillendirmek üzere kendi kültürel geleneklerini en iyi ne şekilde kullanabileceklerine dair anlayışın derinleştirilmesine yardımcı olacaktır. Çok-dillilik, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve bu mirasın değerinin bilinmesi için önemli bir araçtır.

46. Uygun kültür politikalarının oluşturulması ve uygulanması, diyalogun gücüne dayanarak, somut olmayan kültürel mirasın korunması arayışlarına da yardımcı olmaktadır. Kültürel politikalar, kültürel kuruluşlar ve topluluklar arasındaki müzakereler yoluyla, yerel toplulukları güçlendirmektedir. Kültürel politikalar ayrıca kapasite inşasını da kapsamakta ve bir birey olarak toplumlaşma sürecindeki kültürel yaratıcılığı da teşvik etmektedir. Belli başlı güçlükler arasında: a) somut olmayan kültürel mirasın yaşaması ve nesilden nesile aktarımına yönelik maddi koşulların muhafazası, b) yerel kuruluşlarda ve aktörlerde Somut Olmayan Kültürel Mirasa yönelik sorumluluk bilincinin köklü şekilde yerleştirilmesi ve c) kolektif hakların korunması ve aktif katılıma yönelik teşviklerin desteklenmesi.

47. Başta KEİ ülkelerindeki etnoğrafik müzeler olmak üzere, müzelerin önemli işlevi kabul edilmelidir zira müzeler farklı yaşam şekillerinin ve tanıdık olmayan kültürel mirasın değerinin bilinmesi ve anlaşılmasını sağlamaktadır. Ayrıca etnoğrafik müzeler kültürel çeşitliliği kucaklayarak, dünyanın dört bir yanındaki araştırmaların yanı sıra geleneksel yaşam şekillerinin biraraya getirilmesi, korunması ve takip edilmesi aracılığıyla somut olmayan kültürel mirasın korunmasına da katkı sağlamaktadır.

48. Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) somut olmayan kültürel mirasın belgelendirilmesi ve bununla alakalı geniş çaplı kültürel ifadeler yelpazesinin korunmasına ve desteklenmesine yardımcı olmak için etkili bir araç teşkil etmektedir.

49. KEİ ülkeleri arasında daha kolay uygulanabilir somut bir temas ve uygulama çerçevesinin oluşturulması amacıyla yapılacak kurumsal reformlar ile yukarıda belirtilen güçlüklerin tümünün üstesinden gelinir.

50. **Azerbaycan:** "Her türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Konvansiyona Uyum"a ilişkin 31 Mayıs 1996 tarihli Kanun "Kültür" hakkındaki 6 Şubat 1998 tarihli Azerbaycan Cumhuriyeti kanunu ile Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın 16 Nisan 1998 tarihli

kararnemelerinde görüldüğü gibi. “Kültür” hakkındaki Kanunun 8. Maddesi’nde ("ulusal kimlik hakkı") şöyle denilmektedir: her birey ulusal kültürel kimliğini koruma, ahlaki, estetik ve diğer değerleri özgürce seçme hakkına sahiptir, devlet, bireylerin ulusal kimlik hakkını garanti eder". Ayrıca, “Kültür” hakkındaki Kanun’da yer alan bazı maddeler dolaylı olarak bireylere kültürel kimlik hakkı tanımaktadır. Özellikle Madde 48 (Kültür alanında kültürel işbirliği), Madde 49 ("Kültür alanında uluslararası değişim"), Madde 50 ("kültürel mülkiyetin korunması alanında işbirliği") ulusal azınlıklara kendi tarihsel anavatanları ile uluslararası kültürel bağlar kurma olanağı sağlamaktadır.

51. Kültür ve Turizm Bakanlığı UNESCO’nun “Kültürel Çeşitlilik” Programı kapsamında “Azerbaycan’da Kültürel Çeşitlilik” konulu bir projeyi uygulamaktadır. Bu proje çerçevesinde Bakü, Azerbaycan’daki AGİK temsilciliğinin desteğiyle, aynı başlıklı bir konferansa evsahipliği yapmıştır. Devlet, hükümet ve özel sektör arasında işbirliğinin geliştirilmesi, kültürel çeşitliliğin korunması için gerekli tedbirlerin hayata geçirilmesi ve düzenli denetimin gerçekleştirilmesinin temel ilkeler olarak belirlendiği “Azerbaycan’daki Kültürel Çeşitlilik” konulu bir Deklarasyon kabul edilmiştir. Aynı zamanda, bu konferansın sonuçları doğrultusunda, temel amacı Azerbaycan’daki ulusal azınlıkların kültürel toplulukları arasındaki işbirliğini koordine etmek olacak bir Kültürel Çeşitlilik Koordinasyon Kurulu’nun kurulması kararlaştırılmıştır. “Azerbaycan’daki Kültürel Çeşitlilik” başlıklı proje kapsamında ise, Azerbaycan’da bir ulusal azınlıklar sanat festivali ile fotoğraf sergisinin düzenlenmesi öngörülmüştür. Ayrıca, Azerbaycan’da faaliyet gösteren ulusal azınlıkların kültürel toplulukları, kültür turizmi projelerine dahil edilmektedir.

52. **Romanya:** Romanya’nın Latin, Slav ve Orta Avrupa kültürlerinin kavşağındaki konumu hem ulusal hem de daha geniş bir Avrupa çerçevesindeki kültürel mirasın çeşitliliği ve zenginliğine yansımıştır. Bu, kültürel azınlıklar ve kimlikler için karşılıklı bir etkileşim zemini oluştururken, ekonomik potansiyel de arz etmektedir. Romanya’nın sosyal manzarasının ana özelliği, birbirlerini tamamlayan kültürel geleneklerin çeşitliliğidir: Dikkat çekici kimliklerinin, çağdaş dünya sanatına yaratıcı bir katkıya dönüşmesi gereken Macar, Alman, Yahudi, Türk, Tatar, Rus, Romen, Sırp, Bulgar ve Hırvat kültürleri.

53. Uluslararası konvansiyonların ve tavsiye kararlarının temel hükümleri Romanya’da yerini bulmuş olup, bunlara uyulmaktadır: “Avrupa Kültürel Konvansiyonu”(1954), “Avrupa Bölgesel Diller ve Azınlık Dilleri Sözleşmesi”(1992) ve “Ulusal Azınlıkların Korunmasına Yönelik Çerçeve Konvansiyon”. Romanya Avrupa’da, Kültürel Politikalar ve Kültürel Çeşitlilik Konvansiyonu’nun onay prosedürünü tamamlamış olan ilk ülkedir. Temmuz 2006 tarihinde Romanya sözkonusu onay belgelerini UNESCO Genel Direktörü’ne iletmiş bulunmaktadır.

54. **Türkiye:** İlk olarak 2004 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda İspanya Başbakanı Jose Rodriguez Zapatero tarafından ortaya konan ve daha sonra Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayip Erdoğan’ın da destek verdiği “Medeniyetler İttifakı” Girişimi, 14 Temmuz 2005 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan bir bildirinin ardından resmen yürürlüğe girmiştir. Batı ile İslam dünyası arasında gerilimi arttırma çabalarına bir tepki olarak gündemdeki bir mesele haline gelen sözkonusu girişimin temel amacı, kültürler arasındaki ortak evrensel değerlere öncelik tanımak suretiyle birliğin, işbirliğinin ve uyumun sağlanmasına katkıda bulunulmasıdır. O tarihten bu yana giderek daha somutlaşan bu girişim, bugün kültürler, dinler ve uygarlıklar arasında diyalog çerçevesinde üstlenilen projelerden biridir. Nitekim, Medeniyetler

İttifakı Girişimi yakın tarihteki karikatür krizi sırasında İslam dünyası ile Batı dünyası arasındaki diyalog ve anlayış eksikliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik en dikkat çekici girişim olmuştur. Türkiye, çok kültürlülüğün temel alındığı Avrupa Birliği oluşumunda, AB kültürünün kendi kültürel değerlerine katkı sağlamasını ve kendi kültürünün AB kültürü içinde öncü ve lokomotif rol oynamasını esas olarak kabul etmektedir. Küreselleşen dünyada somut olmayan kültürel miras geçmişi geleceğe aktaran kültürel zenginlik kaynağıdır. Bu bağlamda Türkiye, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine ilk taraf olan ülkelerden biri olmuş ve iç hukuk sürecini süratle tamamlayarak Sözleşme'nin bundan sonra uygulanmasına yön verecek 18 üyeli Hükümetler arası Komite üyeliğine de seçilmiştir.

55. **Ukrayna:** Ukrayna Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bakış açısıyla, kültürel küreselleşme sürecinde modern dünyanın önündeki en büyük güçlük, bireysel kültürel kimliğin korunması konusundadır. Bugün gençlerdeki etnik, özellikle de Ukraynalı kimliğine ilişkin bilinç düzeyi fazla yüksek olmayıp, bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır: Ukrayna'da kültürel politikanın temel hedeflerinden birinin, "eşi olmayan" bir ulusal kültürün, dünya piyasasında başarılı şekilde tanıtımı ve yaygınlaştırılması için gerekli tüm koşulların oluşturulduğu kitlesel dünya ürünleri tarafından "masedilmesi" gerektiği dikkate alınmalıdır. Küreselleşme sürecine muhalefette önde gelen Avrupa ülkelerinin edindikleri tecrübelerin uygulanması, Ukrayna için son derece önemlidir.

56. Kiev Girişimi'nin temeli 2000-2005 yılları arasında yürütülmüş olan "Daha Büyük Avrupa'da Sanat ve Kültür Alanında Geçiş Destek" (STAGE) adlı projeden elde edilen tecrübeye dayanmaktadır. STAGE projesi Güney Kafkasya ülkeleri arasında ve diğer Avrupa ülkeleri ile kültürel alışverişleri takviye ederek ve bölgede karşılıklı anlayışı ve demokratik istikrarı inşa ederek Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Ukrayna ve Moldova'da yeni ve dinamik kültürel politikaların geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Kiev Girişimi Eylül 2005 tarihinde Kiev'de gerçekleştirilen STAGE projesinin 5. Bakanlar Söyleşisi'nde hayata geçirilmiştir.

57. Proje diyalogun, katılımın ve kültürel çeşitliliğe saygının desteklenmesi amacıyla kültür ve doğal miras alanlarındaki kültürel politikalar ve miras politikaları ve faaliyetleri aracılığıyla sürdürülebilir kültürel, ekonomik ve sosyal gelişime yönelik bütünlük bir yaklaşımı öngörmektedir.

58. İlk istişare toplantısı, katılımcı ülke temsilcileri ile birlikte 30-31 Ocak 2006 tarihlerinde Strazburg'da gerçekleştirilmiştir. Bu grubun daha sonraki çalışma toplantıları Kültür ve Kültürel Miras Yürütme Kurulu'nun Genel Kurulu kapsamında Nisan ve Mayıs 2006 tarihlerinde Strazburg'da gerçekleşmiştir. Sözkonusu toplantılar ilgili ülkelerdeki son gelişmelere ilişkin bilgilenme fırsatı sağlamış ve aynı zamanda uygulama ile ilgili hususların da incelenmesiyle, Kiev Girişimi'ne yönelik hedefler ve eylemler bakımından somut beklentileri belirlemiştir.

V. SONUÇ

59. Küreselleşme, kıtalar arası ya da bölgeler arası faaliyet, etkileşim ve güç akışları ve ağları üreterek, sosyal ilişkiler ve işlemlerin uzamsal örgütlenmesini de ihtiva eden bir süreçler dizisidir. Çoğu geçmişte ve hala birleşmeyi başaramamış olan, bir kısmı ise geçmişte ve halen bağlantılarını bir taraftan diğerine değiştiren ülkeler ve liderler genellikle alakalı kendi

çıkarlarına ilişkin algılamaları, kendi güç dengesi hesaplamaları ve kendi ideolojik tercihleri doğrultusunda seçimler yapmaktadır. Ancak küreselleşen bu yeni dünyada kültürel kimlik bir ülkenin birlik ve beraberliğini ve husumetlerini şekillendiren temel faktördür.

60.. Modern dünya günümüzde entegre bir sistem gibi hareket etmektedir: çok sayıda dünya kuruluşu kurulmuş bulunmakta, insanların bir yerden bir yere göç etmeleri giderek kolaylaşmakta, bağımsız devletler arasındaki sınırların “silinmesi” süreci ilerlerken, bu devletlerin ekonomileri çok uluslu şirketlerin faaliyetlerine giderek daha fazla bağımlı hale gelmiş bulunmaktadır. Küreselleşme sürecini belirleyen tüm bu özellikler, tekdüze bir dünya popüler kültürünün oluşması ile kültürel alanda ortaya çıkmaktadır.

61. Kültürel süreçlerin standart ve tekdüze hale getirilmesi, bunun ürünlerinin dünya piyasasında aktif tanıtımı ile gerçekleşmektedir. Bu süreçlerin arkasında, küresel kültürün yayılması esnasında kültürel çeşitliliğin ve kimliğin korunması ile ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır çünkü toplumun bu özel nitelikleri, popüler kültürün baskısı altında tahrip olmaktadır.

62. Piyasa ekonomisinin KEİ ülkelerini de içine alacak şekilde yayılması örneğin, dinsel ritüellerin “folklorleştirme” adı verilen şekilde şova dönüştürülmesinde olduğu gibi, somut olmayan kültürel mirasın ticari hale getirilmesi ve metalaştırılmasına yol açmaktadır.

63. Kültürel çeşitlilik, kültürel mal ve hizmetlerin ticareti dahil olmak üzere, paylaşımları ifade etmektedir. Ayrıca bu ticaretin, dünya çapındaki farklı kültürel ifadelerin korunması ve desteklemesine imkan sağlayacak şekilde, dengeli hale getirilmesi anlamına da gelmektedir.

64. Sanatsal ifadeler ve pek çok yetenekli genç gelenekçilerin sanatsal yeteneklerini geliştirmelerinin teşvik edilmesi için yeterli koşullar yaratılmaktadır. Bunun yanı sıra çağdaş sanatsal ifadelerin, somut olmayan kültürel mirasla alakalı faaliyetlerle bütünleştirilmesine de dikkat edilmelidir.

65. Kültürel küreselleşme sürecinde modern dünya ve özellikle de KEİ ülkeleri açısından en önemli güçlük, bireysel kültürel kimliğin korunmasından ibarettir. Kültürel küreselleşme, küreselleşme ile yerelleşmenin, homojenleşme ve bölünmenin, merkezileştirme ile adem-i merkeziliğin zıt kutupları değil de, aynı madalyonun birbirinden ayrılamaz iki yüzünü dışladığı son derece diyalektik bir süreçtir.

66. Küreselleşmenin farklı etnik, ulusal, dinsel, dilbilimsel oluşumlar hakkında karşılıklı anlayış kazanılmasına yardımcı olmasının sağlanması önem taşımakta olup, KEİ ülkelerinin bölgedeki kültürel farklılıkları muhafaza etmek için gayret göstermesi gerekmektedir.